

# VASARIO 16 PROGA

LIETUVOS ATSTOVO, LDS.,  
DR. S.A. BACIO ŽODIS I  
LIETUVĄ VASARIO 16 DIENĄ,  
1987 METAIS, ĮREGISTRUOTAS  
AMERIKOS BALSE

Brangūs Broliai ir Seserys,  
Vakarų pasaulyje gyvenę lietuviai mi-  
ni Vasario šešioliką, Lietuvos nepri-  
klausomybės atstatymo 69-tąją sukaktį,  
ne vien kaip istorinį įvykį, bet kaip svar-  
bią besitęsiančią bylą, kurią Lietuviai  
tada veda prieš Sovietų Sąjungos okupa-  
ciją.  
Lietuvos Diplomatinė ir Konsularinė  
Taryba užsienyje rėmė ir remia akciją,  
kad mūsų byla būtų gyva ir kad Vakarų  
pasaulis nepažintų prievartinės Lietu-  
vos inkorporacijos į Sovietų Sąjungą.  
Šiomet minėdami Vasario šešioliką  
prisimename palankius mums dalykus.  
1986.XI.4 d. Vienoje prasidėjusioje Hel-  
sinkio Akto peržiūros konferencijoje, ku-  
ri ir dabar vyksta, dažnai minima Lietu-  
vos padėtis ir Sovietų Sąjungos kalinamų  
lietuvų likimas. Š.m. sausio 6 d. JAV  
Kongrese buvo pateikta rezoliucija Pa-  
baltijo Laisvės Dienos reikalui — 1986.  
VI.14 d., o sausio 29 d. buvo pateikta Lie-  
tuvos Nepriklausomybės Dienos — Va-  
sario 16 Dienai rezoliucija. Tuo pačiu  
laiku, š.m. sausio 28 d. Europos Taryba  
Strasburge vienbalsiai priėmė rezoliuci-  
ją, kuria pasmerkiama Sovietų Sąjunga  
už Pabaltijo valstybių okupaciją, reika-  
laujama, kad Sovietų Sąjunga grąžintų  
Lietuvai, Latvijai ir Estijai laisvę ir tei-  
sę laisvai savo likimą apspręsti ir kad  
Europos Tarybos narių vyriausybės kel-

# PAVOJUS PERTVARKYMO PLANAMS

Kai Vakaruose pradama abejoti, ar  
Michailas Gorbačiovas ilgai išsilaikys  
valdžioje, sovietų laikraščiuose vis dau-  
giau rašoma apie netvarką krašto ūkyje  
ir apie įvairius trūkumus. Pastaruoju me-  
tu Maskvos savaitraštis „Nedelia“ iš-  
spausdino keletą skaitytųjų laiškų, ku-  
riuose nusiskundžiama, kad parduotuvėse  
negalima gauti moteriškų kojinių-kelnai-  
čių, kurios angliskai vadinamos „tights“  
ar „pantihose“. Tas „deficitas“ jaučiamas  
visose Sov. Sąjungos respublikose ir tu-  
rėjusias tęstis iki 1990 metų. Moterys galės  
nusipirkti jų tik po dvi poras per metus,  
ar net mažiau.  
Londono dienraštis THE TIMES kores-  
pondentas rašo, kad tas kojinių trūkum-  
as parodė kiek Michailas Gorbačiovas  
turi problemų, norėdamas sumodernizuoti  
krašto ūkį ir praveisti reformas.  
THE TIMES (II.2) sako: Kai Maskvoje  
dienos metu temperatūra buvo nukritusi  
iki minus 20 laipsnių C, savaitraštis „Ne-

# SVEDŲ ATSAKYMAS WIESENTHALIUI

Pietų Švedijos dienraštis „Sydsvenska  
Dagbladet“, vasario 13 d. pranešė, kad  
Švedijos ministras Ingvar Carlsson pa-  
siuntė Simon Wiesenthaliui laišką, kuriuo  
pareiškiamas vyriausybės nutarimas ne-  
kelti jokių bylų tariamais „karo nusik-  
altėliams“ pabaltiečiams. S. Wiesentha-  
lio Los Angeles Centras atsuntė 12 įta-  
riamųjų asmenų sąrašą, iš kurių tik 4 te-  
bėra gyvi.  
Švedijoje veikia 25 metų senaties įsta-  
tymas. Teisingumo Departamento aukštas  
pareigūnas Johan Munck pareiškė, kad  
nėra reikalo keisti to įstatymo. Jis su  
kitais Teismo ir Užsienio Departamento  
pareigūnais peržiūrėjo kaltinimų medžia-  
gą, gautą 1986 m. Ta medžiaga diskutuo-  
tina. Pagal pabaltiečių pareiškimus Švedi-  
joje, ta „medžiaga“ buvo jau anksčiau  
išskelbiama sovietų spaudoje, tikslu ap-  
juodinti baltus, kurie gyvena Vakaruose.  
A.B.

# NORVEGAI GINA VIKTORĄ PETKŲ

Norvegijoje veikiančio vadinamojo Hel-  
sinkio komiteto rūpesčiu pastaruoju me-  
tu norvegų spaudoje buvo atspausdinti  
net septyni straipsniai apie lietuvių sąži-  
nės belaisvį Viktorą Petkų. Straipsniuose  
buvo panaudota išsami dokumentinė me-  
džiaga, kurią komitetui parūpino New  
York'e veikiantis Lietuvių Informacijos

ty Pabaltijo valstybių klausimą ne tik  
Vienoje vykstančioje Helsinkio Akto per-  
žiūros konferencijoje, bet ir kituose tar-  
pautiniuose forumuose. Išvardyti dalykai  
ryškiai rodo, kad tarptautinėje plėtimėje  
yra remiamas mūsų troškimas pagreitinti  
mūsų laisvės bylos eigą nepripažįstant  
Sovietų Sąjungos okupacijos.  
Vasario šešioliktosios išvakarėse ma-  
lonu man buvo gauti Valstybės Sekretor-  
iaus p. George P. Shultz sveikinimą,  
kurio turinys toks:  
„Mielas Pone Atstove,  
Jungtinių Amerikos Valstijų Vyriausy-  
bės ir tautos vardu turiu garbę perduoti  
Jums mūsų sveikinimus ir nuoširdžius  
geriausius linkėjimus Lietuvos Nepri-  
klausomybės sukakties proga. Mūsų isto-  
rija yra akivaizdus liudijimas, kad Ame-  
rika yra tvirtai įsipareigojusi visų tautų  
valstybinei nepriklausomybei ir laisvam  
apsisprendimui. Mes remiame ir jungia-  
mės į Lietuvos troškimą ir vėl pačiai ap-  
spręsti savo likimą. Mūsų įsipareigoji-  
mas Lietuvos kovai nesulipnėjo dėl de-  
šimtmečiais besitęsiančio priešiško ir  
neteisėto okupacijos. Priešingai, Lietu-  
vių tautos drąsa ir ryžtingumas išver-  
mingai besireiškia milžiniško priešišku-  
mo akivaizdoje yra nuolatinė inspiracija  
mums visiems.  
Nuoširdžiai Jūsų  
George P. Shultz“.  
Šiuo sveikinimu pabrėžiamas mūsų  
tautos žmonių rezistencinės dvasios nuo-  
stabus išvermingumas, kurį remia ne  
tik JAV, bet ir kitos Vakarų valstybės ir  
kurį stiprina amžinas žmonių troškimas  
būti laisviems.

# LIETUVIŲ IŠEIVIOS VYSKUPŲ PAULIAUS BALTAKIO SUSITIKIMAS SU POPIEŽIUM

Popiežius Jonas Paulius II vasario 9 d.  
priėmė lietuvių išeivių vyskupą Paulių  
Baltakį. Šis pokalbis su lietuvių išeivių  
vyskupu buvo prarastas prie bendros va-  
karienės stalo. Dėl to užtruko apie va-  
landą laiko.  
Vasario 10 d. vyskupas Baltakis buvo  
susitikęs su Lietuvos vyskupų konferen-  
cijos pirmininku arkivyskupu Liudu Po-  
viloniu. Ilgame pokalbyje abu lietuviai  
vyskupai aptarė bendras lietuvių religii-  
nio gyvenimo ir sielovados problemas.

# MIRE KUN. A. STASYS

Vasario 4 d. Floridoje mirė kun. Adol-  
fas Stasys, 81 m. amžiaus. Palaidotas va-  
sario 7 d. Šv. Kazimiero lietuvių kapinė-  
se.  
centras. Helsinkio komitetas Norvegijoje  
dabar ruošia Norvegijos parlamentui  
skirtą dokumentinę studiją apie Lietuvos  
Helsinkio grupės veiklą ir jos narių liki-  
mą. Studijoje bus pateikiami Lietuvos  
Helsinkio grupės paskelbti įvairūs doku-  
mentai, bus išskelbiama, kaip sovietinė va-  
ldžia yra susidorojusi su grupės nariais už  
žmogaus teisių gynybą, juos įkalindama,  
o kai kuriuos net fiziniai sunaikindama.

# PASIŪLYMAS VIENOS KONFERENCIJAI

Dvylika Europos Ekonominėi bendruo-  
menei priklausančių valstybių pateikė  
Europos saugumo ir bendradarbiavimo  
konferencijai Vienoje bendrą pasiūlymą,  
kurio siekiama labiau įpareigoti Helsin-  
kio baigiamąjį aktą pasirašiusius kraštus  
vykdyti prisiimtus įsipareigojimus žmo-  
gaus teisių apsaugojimo srityje. Pasiūly-  
mą parėmė taip pat ir kai kurie Bendruo-  
menei nepriklausantys kraštai, kaip  
JAV-jos, Kanada, Islandija ir Norvegija.  
Pasiūlyme, visų pirma, trisdešimt penkios  
Helsinkio baigiamąjį aktą pasirašiusios  
valstybės yra kviečiamos įsipareigoti  
konkrečiai atsakyti į vyriausybių, organi-  
zacijų arba pavienių asmenų keliamus  
žmogaus teisių pažeidimo faktus. Antra,  
žmogaus teisių pažeidimo faktams iširti  
ir atskiriems pažeidimų atvejams išspręsti  
raginama sudaryti informacijų tarpusa-  
vio pasikeitimo sistemą. Visų konferen-  
cijoje dalyvaujančių kraštų atstovai turė-  
tų vėliau susitikti, kad patikrintų šios sis-  
temos veiksmingumą. Trečia, konferen-  
cijoje dalyvaujantys kraštai yra kviečiami  
ateityje surengti specialų susitikimą žmo-  
giškųjų problemų aptarimui ir nustaty-  
mui konkrečių priemonių žmogaus teisėms  
įgyvendinti.

# KGB SPAUDIMAS

BANDOMA PALAUZTI KUN. SIGITĄ TAMKEVIČIŲ

Šiomis dienomis, kai Sovietų Sąjungoj  
suteikė amnestiją eilei politinių kalinių,  
Lietuvių Informacijos Centras sužinojo,  
kad kun. Sigitas Tamkevičius buvo atga-  
bentas į Vilnių praeitų metų gale ir sau-  
gumo spaudžiamas prisipažinti kaltu.  
Kun. Tamkevičius, kurį atvežė į Vil-  
nių aprengtą civiliniais rūbais, bent du  
kartus atsisakė, saugumui reikalaujant,  
apgailėti savo „antitarybinę“ veiklą, nes  
jis neskaitė, kad jis padarė nusikaltimą,  
jį kaip kalinį, kalinio uniformoj, sugrąžino  
į tą patį Permės lagerį, net į tą pačią lo-  
vą.  
Šio įvykio šviesoje, prieš areštą kun.  
Tamkevičiaus parašytas dvasinis testa-  
mentas pasidaro dar reikšmingesnis ir  
įžvalgas:  
„Vis dažniau girdžiu grasinimus, kad  
būsiu suimtas. Tikiu, kad saugumo gra-  
sinimai gali tapti tikrove.  
„Galbūt saugumo organai mane prie-  
vartaus, kaip pravoslavų šventiką Dimit-  
rijų Dudko, kad apgalvėčiau savo veiklą,  
kaip nusikaltimą prieš valdžią ir žmones.  
Kas gali iš anksto užgarantuoti, kad pa-  
jėgs atsispirti prieš visas saugumo žinio-  
je esančias priemones ir nepalūš. Gulago  
pragare palūžo tūkstančiai! Todėl šiuo  
metu, kai esu laisvas, noriu pasakyti sa-  
vajį credo.  
„Nelaisvėje nuolat maldausiu Viešpa-

# ORIGINALI MINTIS

BEDIEVISKI SANTUOKŲ RŪMAI — BAZNYČIOJE

Teresė Pažūsienė, vilniškės „Tiesos“  
korespondentė, apsilankiusi Ukmergėje  
gruodžio 16 d. rašė, kad Ukmergės raje-  
no civilinės metrikacijos skyrius, pagal  
darbą, užima pirmą vietą respublikoje.  
Kodėl?  
Ukmergė turi labai gražius metrikaci-  
jos rūmus. Neretai poros ir iš kitų ra-  
jonų pageidauja tuoktis Ukmergėje. Taip  
sakė rajono vykd. komiteto pirmininkas  
Alfonsas Bernotas. Metrikacijos skyrius  
įsikūrė istorinėje Šv. Trejybės (pijorų)  
bažnyčioje. Pagal architektės A. Tamule-  
vičienės projektą, bažnyčios vidus buvo  
perplanuotas ir kelios moters padarė  
viską, kad 1981 m. lapkričio 4 dieną ten  
galėtų būti santuokos pirmosios poros.  
Jaunieji išsinešė kuo gražiausią įspūdį.  
Tik penkios moterys dirbo, o darbo at-  
liko labai daug: kad rūmai atrodytų kaip  
nuotaka, iš Panevėžio stiklo fabriko buvo  
atvežtas stiklas pertvaroms, iš Lentva-  
rio — 400 kv. metrų kilimų. Reikėjo vis-  
ką sunėsti, supjaustyti, kiekvieną kilpelę  
susiūti rankomis... reikėjo sukabinti septy-  
nių metrų aukštyje sietynus... Moterys  
įkinkė į darbą savo šeimų narius. Dabar  
Ukmergė turi pavyzdingiausius bedieviš-  
kus santuokų rūmus ir, be to, bažnyčioje.  
Lietuvos respublikoje Santuokų rūmai  
yra įrengti tik didesniuose miestuose: Vil-  
niuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir  
dabar Ukmergėje. Kaune Santuokų rū-

# POPIEŽIUS APLANKYS LIETUVĄ?

„Daily Telegraph“ korespondentas Var-  
šuvoje, Robin Gedye, rašo, kad yra gali-  
mybių Popiežiui susitikti su Gorbačiovu.  
Lenkijos episkopatas taip pat galvoja,  
kad tokio susitikimo išvadoje Popiežius  
galės aplankyti ir katalikišką „Sovietų  
Lietuvos respubliką“.

Toks istorinis Popiežiaus susitikimas  
su Gorbačiovu, spėjama, buvo svarstytas  
generolui Jaruzelskiui lankantis Italijoje,  
kai jis buvo priimtas Popiežiaus au-  
diencijoje. Po tos audiencijos, kardinolo  
Glerno interviu buvo išspausdintas „Li-  
teraturnaja Gazetta“ su komplimentais  
jam. Galvojama, kad gal bus galimybė ki-  
tais metais Popiežiui apsilankyti Mask-  
voje ir Lietuvoje.

Iš Gorbačiovo pusės, tokio vizito tiks-  
las būtų paveikti viešą pasaulio nuomonę  
ir užtikrinti Sovietų vadovaujančią rolę  
Rytų Europoje. Gorbačiovas pats kovoja  
su opozicija pačioje Rusijoje. Gi Popie-  
žius reikalauja leidimo statyti daugiau  
bažnyčių Rytų Europoje, daugiau laisvės  
katalikiškai spaudai ir leisti tikintie-  
siams lankytis Romoje.

# LIETUVOJE

Vilniaus slidininkams taurė  
Vilniaus kalnų slidinėjimo rinktinė lai-  
mėjo Lietuvos taurę. Antrojoje vietoje li-  
ko kauniečiai, trečioji — klaipėdiečiai.  
Vyrų asmeninėse varžybose abi pirmas  
vietas — slalomo ir specialaus slalomo —  
laimėjo E. Menkevičiūtė.

„Tiesoje“ skundžiamasi, kad kalnų sli-  
dinėjimo inventorių, ypač vaikiškas, par-  
duotuvėse tebėra didelis deficitas.

Kaune — bokso čempionatas  
Vasario mėn. pradžioje Kaune vyko  
bokso čempionatas. Jame dalyvavo 210  
bokso meistrų. Lietuviai nepasizymėjo.

Trijų dailininkų paroda  
Sausio mėn. pradžioje trys žinomos  
miesto menininkės eksponavo savo dar-  
bus Kauno paveikslų galerijoje. Dail. Ve-  
ronika Šleivytė parodai pateikė ne tik  
žinomas gėlių kompozicijas, bet ir daug  
peizažų, jūros vaizdų.

Skulptorė Danutė Danytė-Varauskienė  
eksponavo pasizymėjusių žmonių, kultū-  
ros darbuotojų portretus.  
Dail. Tiju Vaivadienės įdomios metalo  
plastikos kompozicijos.

Kyšiai dėstytojai  
Praėjusių metų gruodžio mėnesį Kaune  
įvyko teismas, kurio metu nustatyta, kad  
Stanislovas Ryselis per stojamuosius egz-  
aminus Kauno medicinos institute iš sto-  
jančiųjų tėvų ir jų giminačių ėmė ky-  
šius. Įrodyta penkių tūkstančių  
penkių šimtų rublių suma. S.  
Ryselis nubastas aštuoneriais metais  
laisvės atėmimo. Nuteistasis bausmę atli-  
ks sustiprinto režimo pataisos darbu ko-  
lonijoje, jo turtas konfiskuotas.

Ryselis teisinosi, kad prieš stojamuosius  
egzaminus ir jų metu dėstytojų bū-  
davę sunku pereiti gatvę: pažįstami ir  
kiti žmonės prašydavo padėti įstoti jų  
vaikams į Medicinos institutą. Už šią pa-  
slaugą siūlė pinigų, kitas paslaugas.

# MIRĖ KUN. J. DEKSNYS

Iš Lietuvos mus pasiekė žinia, kad po  
sunkios ligos Vilniuje mirė šios arkivys-  
kupijos kancleris kun. Jonas Deksnys.  
Kun. Jonas Deksnys buvo gimęs 1914  
 metais. Kunigu įšventintas 1944 metais.  
 Nors sunkiai sirgdamas, kol jėgos leido  
 visu uolumu ėjo atsakingas Vilniaus ar-  
 kivykupijos kanclerio pareigas ir atliko  
 pastoracinius patarnavimus Nekalto Šven-  
 čiausios Mergelės Marijos prasidejimo  
 parapijos bažnyčioje.  
 Tai jau ketvirtas šiemet Lietuvoje mi-  
 ręs kunigas. Vilniaus arkivyskupijoje yra  
 87 tikinčiųjų reikalavim atviros bažnyčios.  
 Jau arti dvidešimt iš jų neturi savo ku-  
 nigo. Stalino laikais Vilniaus arkivysku-  
 pijoje buvo uždarytos 23 bažnyčios.  
 Kun. Jonas Deksnys palaidotas vasario  
 10 d. Vilniuje.

# REIKALAUJA PATIKRINTI IGNALINĄ

The TIMES (II.16) pranešė, jog Švedi-  
jos opozicijoje esanti konservatorių par-  
tiją pareikalavo, kad JTO patikrintų  
branduolinę jėgainę Lietuvoje (Ignalino-  
je), nes ji esanti tiek pat nesaugi, kaip ir  
Černobylio reaktorius, kuriame praeitais  
 metais įvyko sprogimas.

# JAV IR V. VOKIETIJOS PASIŪLYMAS

Jungtinės Amerikos Valstijos ir V. Vo-  
kietija pateikė pasiūlymą Europos sau-  
gumo ir bendradarbiavimo konferencijai  
Vienoje, kuriuo siekiama užtikrinti Eu-  
ropos piliečiams didesnę judėjimo laisvę  
ir palengvinti išskirtų šeimų susijeni-  
mą. Dokumente Helsinkio baigiamąjį aktą  
pasirašiusieji kraštai yra raginami pil-  
nai užtikrinti kiekvienam piliečiui teisę  
nevaržomai išvykti iš savojo ir bet kurio  
kito krašto, be to, sugrįžti į gimtąjį kra-  
stą. Taip pat yra pateikiami konkretūs pa-  
siūlymai dėl karo ir kitų aplinkybių iš-  
skirtų šeimų susijeniui palengvinti.  
Europos kraštai raginami palaipsniškai  
panaikinti savo piliečiams išvažiavimo  
ir įvažiavimo vizas. JAV-jų ir V. Vokietij-  
os pasiūlymą judėjimo laisvės klausimu  
parėmė ir kai kurie kiti Vakarų Europos  
kraštai. Sovietai ir jų sąjungininkai Vie-  
nos konferencijoje šiuo tarpu į pasiūlymą  
dar nereagavo.



## 4 METAI

### KUNIGO ALFONSO SVARINSKO KETVERIŲ METŲ NELAISVĖS SUKAKTIS

Sausio 26-ji yra Viduklės klebono ir Tikinčiųjų Tiesoms ginti katalikų Komiteto nario steigėjo suėmimo diena. Nuo tos dienos jau praėjo ketveri metai. Ketveri metai — neįžymus žmogaus gyvenimo tarpsnis. Tačiau visai kitaip atrodo, kai šie ketveri metai sudaro devyniolikos nelaisvės metų tęsinį. Iš trisdešimt dvejų Alfonso Svarinsko kunigystės metų, jau dvylika praleisti už grotų ir spygliuotų vielų, be teisės vadintis ne tik kunigu, bet ir žmogumi. Propaganda jį apšaukė klerikalinio ekstremistu ir šmeižiku, pavojingu nusikaltėliu, išsišokėliu ir dar kažin kuo, nors ir patiems tos propagandos skleidėjams yra aišku, kad Svarinskas buvo nuostatas ne už ką kitą, kaip tik už tai, kad buvo kunigas ir žmogus. Kunigas ir žmogus, ginantis tiesą, kovojantis už Dievą, už žmogaus orumą ir jo dvasinio tobulėjimo idealus. Tūkstančiams Lietuvos tikinčiųjų ir geros valios žmonių — jis galingas, nenuilstantis ledlaužis. Ledlaužis, kuris Dievo vedamas ir globojamas, ištikimųjų maldomis remiamas, ryžtingai laužė ir tebe laužia dvasinio sustingimo, melo ir ne-

apykantos, prievartinio ateizmo ledus. Kun. Alfonso Svarinsko asmens didybę pripažįsta net patys valdiški ateistai. Visi tie ankstesni draudimai klerikams lankytis pas jį, dabar draudimas rengti jo minėjimus, viešai melstis už jį, pamoksluose teigiamai vertinti jo veiklą ir pastangas rodo, kad prievartos aparato sargai puikiai supranta kunigo Alfonso Svarinsko pavyzdžio jėgą. Dėl to ir stengiamasi bet kokia kaina jį apjuodinti, prievarta ir grasinimais įkalėti žmonėms, kad kun. Alfonsas Svarinskas — tarybinės santvarkos priešininkas, kad jo gynimas gali būti laikomas politiniu nusikaltimu.

Sunkūs nelaisvės metai nepalaužė nei kunigo Svarinsko, nei kitų sąžinės belaisvių dvasios. Tai aiškiausiai liudija jų laiškai. Beveik kiekviename laiške iš GULAGO atsispindi padėka Dievui už suteiktą galimybę kentėti ir aukotis.

Minėdami išsiskyrimo su garbinguoju kun. Alfonsu Svarinsku ketvirtąsias metines, Lietuvos katalikai pakelia savo širdis į Viešpatį, kad pajęgtų nugalėti baimę ir netikrumą, kad iš kankinių pasisemtų ryžto ir drąsos.

### LIETUVIŲ RAŠYTOJŲ DRAUGIJOS VALDYBOS PRANEŠIMAS

Lietuvių rašytojų draugijos valdybos sudaryta metinei literatūros premijai skirti komisija iš Draugijos narių ir literatų, gyvenančių Amerikos rytiniame pakraštyje, už 1985 metus išleista geriausia dailiosios literatūros knygą premijos niekam nepaskyrė.

Pagal LRD įstatus ir Literatūros premijai skirti nuostatus premija yra metinė. Nuostatuose taip pat sakoma, kad komisijai nesurinkus daugumos balsų, vadinamos premijos nepaskyrus, LRD valdyba gali skirti naują komisiją.

LRD valdyba, apsvačiusi susidariusią padėtį, pagal Draugijos įstatus sudarė naują komisiją 1985 metų dailiosios literatūros premijai skirti iš vakarinio Amerikos pakraščio Lietuvos rašytojų draugijos narių. Komisiją sudaro: Alė Rūta, Bernardas Brazdžionis, Jurgis Gliudė, dr. Elena Tumienė ir Pranas Visvydas.

### KAS GALI PADĖTI?

Šiais metais Algimanto Mackaus Knygų leidykla išleis R.M. Rilke's „Sakmė apie korneto Kristupo Rilke's meilę ir mirtį“. Knygos iliustracijos atliktos mūsų žinomo grafiko a.a. Telesforo Valiaus. Šiais metais minėsime Valiaus mirties dešimtmetį. Šia proga šis mano vertimas bus puošniai išleistas, visą meninį paruošimo ir priežiūros darbą atliekant dailininkui Vytautui Virkaui. O tasai darbas ypač sunkus todėl, kad didelė dalis originalių atspaudų ir visos medijos plokštės dingo Čikagos spaustuvių. Tačiau manau, kad nedidelis skaičius originalių atspaudų dar gali būti išlikęs dailės mylėtojų rinkiniuose. Tad kreipiuosi į juos, prašydamas susisiekti su manim, jeigu jie turi R.M. Rilke's KORNETO iliustracijų originalių atspaudų. Iš anksto dėkoju. Mano adresas: Henrikas Nagys, 192 7th Avenue, LASALLE, Quebec, CANADA H8P 2M1.

### NAUJA T. VENCLOVOS KNYGA

Paskutiniuosius 1986 metų dienomis pasirodė Tomo Venclovos knyga **Unstable Equilibrium: Eight Russian Poetic Texts**. Tai mokslinis filologinis darbas, kurį išleido Yale Center for International and Area Studies (jis įeina į seriją „Yale Russian and East European Publications“, kaip devintasis tos serijos tomas).

Knyga kietais viršeliais turi 206 puslapius, iš kurių 27 psl. užima bibliografija devyniomis kalbomis, įskaitant ir lietuvių (cituojami J. Balyš, P. Jokimaitienė, J. Lebedys, V. Mykolaitis-Putinas ir kiti).

Tai Tomo Venclovos doktorato disertacija, apginta Yale universitete 1985 metais. Joje struktūriškai semiotiškai analizuojami aštuonių rusų poetų (Puškino, Nekrasovo, Fetio, Viach. Ivanovo, Pasternako, Cvetajevos, Achmatovos ir Brodskio) eilėraščiai. Du skyriai — apie Puškino „Trijų Budrių“ vertimą ir apie Brodskio „Lietuviškąjį divertismentą“ — turi sąlyčio ir su liuanistika.

Šių metų sausio 25 d. sukačo dešimt metų nuo Tomo Venclovos persikėlimo į Vakarus. Per tą laiką jis paskelbė penkias įvairaus žanro knygas (iš viso 1080 psl.), neskaitant daugybės kūrinių žurnaluose ir laikraščiuose lietuvių, anglų, prancūzų, vokiečių, švedų, ispanų, lenkų, rusų ir kitomis kalbomis. Dar dvi jo knygos išleistos Lenkijos pogrindyje.

(Draugas)

### ALOYZO BARONO NOVELĖS KONKURSA

Lietuvių rašytojų draugijos valdyba sudarė Aloyzo Barono vardo novelės konkurso vertinimo komisiją iš Dailės Sruogaitės-Bylaitienės, Adolfo Markelio ir dr. Alfonso Šešplaukio-Tyruolio. Novelės rankraščius siųsti, pasirašius slaptyvardžiu, į atskirą užlipintą voką įrašant vardą, pavardę ir adresą. Nereikalaujant, nelaimėję premijos rankraščiai nebus gražinami. Rankraščius siųsti iki 1987 m. rugpjūčio 1 d. šiuo adresu: Adolfo Markelis, 1836 South 49th Avenue, Cicero, Illinois 60650.

Premija už novelę — 500 dol. Jos mcenatas bus paskelbtas vėliau.

## ATVERTI DURIS...

Tarptautinis krikščionių solidarumo sąjūdis Salzburge, Austrijoje, kuris rūpinasi suteikti pagalbą persekiojamiems krikščionims, pasisako už užsieniečių dalyvavimą krikščionybės 600 metų jubiliejaus minėjimuose Lietuvoje. Ši ekuumeninė organizacija pirmiausia reikalauja atverti duris popiežiui Jonui Pauliui II jubiliejaus proga aplankyti Lietuvos katalikų bendruomenę. Be to, sąjūdžio vadovybė žino, kad daug maldininkų iš Austrijos šia proga norėtų dalyvauti jubiliejinėse iškilmėse Vilniuje ir kitose Lietuvos vyskupijose. Atitinkamą pareiškimą šiuo reikalu sąjūdžio vadovybė sausio 29 dieną Salzburge įteikė austrų-sovietų Draugijos pirmininkui. Pareiškimo įteikimui proga sudarė delegacijos iš Lietuvos apsilankymas pas Salzburgo krašto vyriausybę. Savo pareiškime Tarptautinio krikščionių solidarumo sąjūdžio vadovybė reikalauja, kad Lietuvos tikintiesiems būtų grąžintos bažnyčios, kurios iš jų buvo atimtos, kaip, pav., Vilniuje — katedra ir šv. Kazimiero bažnyčia, Klaipėdoje — Taikos Karalienės bažnyčia. Prašo, kad tikintiesiems būtų leidžiama naujai išaugusiuose miestų kvartaluose pasistatyti naujas bažnyčias. Sąjūdžio vadovybė pabrėžia, kad Lietuvos katalikams labai trūksta religinės literatūros. Jie negali apsirūpinti net maldaknygėmis ir giesmynais. Krikščionių solidarumo organizacijos apskaičiavimu šiuo metu iš apie trijų milijonų katalikų Lietuvoje tik apie 160.000 turi liturgines knygas. Tarptautinio krikščionių solidarumo sąjūdžio vadovybė reiškia susirūpinimą dėl nuolatinio kunigų mažėjimo Lietuvoje. Ji prašo, kad Lietuvoje būtų atidaryta antroji Kunigų Seminarija, nes vienintelei Kauno Kunigų Seminari-

jai nėra leidžiama priimti visus jaunus, norinčius tapti kunigais.

Pabaigoje Tarptautinio krikščionių solidarumo organizacijos vadovybė primena kitą savo pareiškimą Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui Lietuvoje, kuris buvo įteiktas 1984 metais. Tame pareiškime buvo prašoma išlaisvinti suimtus ir įteistus Lietuvos kunigus. Tas prašymas — apgailestauja pareiškimo autoriai — deja, ligi šiol nesulaukė jokio atgarsio.

## MALDOS VAJUS

Mieli Broliai ir Sesės Kristuje!

Lietuvių tauta, gyvenanti okupuotąjį tėvynėje ir laisvame pasaulyje, pamiršusi krikščionybės Lietuvon atėjimo 600 metų sukaktį.

Viena iš Lietuvos krikščionybės jubilėjaus vedamųjų minčių yra puoselėti glėbį, desnę jungtį su Lietuvos tikinčiais kovojančiais už savo krikščioniškąjį tautinį jėgą bei laisvę, atkreipti laisvojo žmogaus dėmesį į jų būklę bei didesnę ralinę pagalbą sustiprinti Lietuvos Bažnyčios ir tautos viltį.

Todėl vėl kviečiame Jus, Jūsų paraprijos, vienuolyną, organizaciją ar institutą įsijungti į maldos vajų už persekiojamąją Lietuvos Bažnyčią. Kiekviena paraprija, vienuolija, institucija ar organizacija turi sau skirtą maldos dieną, kuri padeda maldos Religinės Šalpos maldos kalenariuje. Jums skirta data pažymėta:

Centrinės organizacijos — sausis; Ateitininkai — vasaris-kovas; Mokyklos — kovas-gegužė; ALRK Moterų S-gos — gegužė; Vienuolijos ir vienuolynai — birželis; Stovyklos ir lietuvių central — liepa; Skautai — rugpjūtis; Vyčiai — rugpjūtis-spalis; Leidėjai — spalvis; Parapijos, misijos ir bendrijos — visus metus.

Malonėkite tą dieną, arba arčiausią dieną, paskelbti maldos dieną už Lietuvos organizuojant specialias ta intencijas maldas.

Garbė Kristui!

Kun. Kazimieras Pugevičius  
Reikalų Vedėjas

# KALINIO MEMUARAI

## II-JI DALIS

12. Kitas buvęs mirtininkas, Kolia, man ir kitiems kaliniams aiškino: „Būk čia mažiau — geriau tave vertins; būvė „ponai“ kelia tik nepasitenkinimą ir pyktį, žadina kerštą bei atsiskaitymo aistrą. Stenkis nelįsti viršininkams į akis nei pataikavimu, nei priešišku. Nerodyk neapykantos išdavikams, šnipams, konclagerio administracijos talkininkams (stukačiams). Nelaikyk keršto savo širdyje nei prieš administraciją, nei prieš kalinius-administracijos talkininkus, nes jie nelaimingi. Tačiau su jais artimai ir nebedrauk. Stenkis, kiek galėdamas, kaliniams padėti, o ypač skriaudžiamiems. Stenkis mylėti ir gerus ir prastus žmones“. Šis kalinys Kolia dirbo vachtoje dnevalnu (tvarkiniu), o taip pat ir kirpėju.

Dievas padarė stebuklą šv. Pauliaus atsitvertimui, bet nedarė jokio stebuklo, kad išgelbėtų jį iš kalėjimo. Matyt, kancija buvo reikalingesnė, kad pašventintų tautų apasaltą.

Būdamas kalėjimuose ir konclageriuose pajutau, kad didžiausias mūsų draugas kančiose yra Kristus. Jis visuomet yra šalia mūsų. Mums kenčiant Jis yra mumyse. Mūsų kančią Jis pašventina savo krauju, palaimina ir įprasmina. Kentėdami su Kristumi, mes daromės geresni. Kenčiant vieniems, be Kristaus, — sako Thamer Tot, mūsų siela gali susirgti ir apkirsti, ji gali piktai užkietėti. Tuo tarpu kentėdami su Kristumi, galime džiaugtis kaip ir šv. Paulius. Tada pasirodo nuodėmės naikinantį ir sielą gydantį Kristaus kentėjimų jėga, ir taip kentėjimų pragaras pasikeičia nuskaitinančia skaitistiklos ugnimi. Kristus nėra šaltas mūsų kančios stebėtojas, bet mūsų kančios laimintojas, suteikias tiek jėgos ir pagalbos, kiek reikia pakelti kančias. Tik reikia tikėjimo ir pasitikėjimo.

Penktojo zonoje sutikau daug gerų žmonių. Tai jau minėtas Paulaitis Petras, armėnas Erevanės politechnikos studentas Arikianas Parui, ukrainietis iš Lvovo inž. Dasiv, ukrainietis žurnalistas, buvęs kokio tai laikraščio redaktorius Viačislavas Černovolai, ru-

sas Nikolajus Černenka, gruzinas Eliberešili, lietuvis Daugis Jonas, latvis Liepinš ir kt.

Tačiau buvo ir sovietkolektyvo narių. Tai aktyvus vidaus „tvarkai“ palaikyti. Jie uoliai talkininkauja konclagerio administracijai ir čekistams. Jų pavardės žinai, tačiau dėl tam tikrų priežasčių, nenoriu jų čia vardinti. Gal kai kurie iš jų susipras ir pasitaisy. Tie žmonės pranešinėdavo pareigūnams kitų kalinių pokalbius, susibūrimus, elgesį, ar kaliniai nekalba su sargybiniais, ar nedaro ko nors

### Vladas Lapienis

draudžiamo ir t.t. Tačiau pastebėjau, kad net šnipai nenori turėti reikalų, vengia drauge būti su kitais šnipais. Jie nori draugauti su sąžiningais kaliniais.

Penktos zonos viršininkas, vadinamas „načalnink učasťka“, baltarusas majoras Aleksandrovas. Tai aukšto ūgio, labai kūningas, dideliu pilvu tieioginis kalinių viršininkas. Kaliniai pasakojo, kad prieš tai dirbo veterinarijos felčeriu. Pasižymėjo ne imitimi, bet savo nuožmumu, piktomis akimis, dar piktesne „šypsena“. Jis buvo niūrus be jokio gailėsčio. Už meiliausią nepaklusnumą skaudžiai bausdavo net ir savo talkininkus. Jo manymu, jei patekai į penktą zoną, — esi itin pavojingas valstybinis nusikaltėlis. Aleksandrovas buvo labai kerštingas. Kaliniai labiausiai jo bijodavo, dažniausiai jį sušaudavo. Ejo kalbos, kad prieš kurį laiką jis dirbo kitoje zonoje su kriminaliniais kaliniais, tačiau savo nuožmumu jiems taip įkyrėjo, kad kaliniai kėsinosi su juo susidoroti. Tai sužinojusi lagerio administracija, perkėlė Aleksandrova į penktą zoną prie politinių kalinių. Labiausiai kalinius bauginavo jo lūšiškas žvilgsnis. Kai tik jis atėdavo į zoną, ir savo darbo kambarį, sovietkolektyvo nariai ir kiti talkininkai eidavo pas jį su informacijomis apie kitus kalinius.

Trečiojo lagerio viršininkas, kuris

buvo daug žmoniškesnis, kartais aptramdydavo nežabotus Aleksandrovo išpuolius.

Draugystė tarp prižiūrėtojų (nadzi-ratelų) ir kalinių beveik neįmanoma. Prižiūrėtojams dažnai kalama į galvą, jog vis kaliniai yra aršūs liaudies prieši, neapkenčią Tarybų valdžios. Daugelio jų rankos net suteptos nekaltų žmonių krauju. Todėl reikia kalinių neapkęsti. To moko marksizmas: neapkęsk priešo!

Buvo vienas prižiūrėtojas, kuris savo neapykantą ir žiaurumą kaliniams prilygdavo Aleksandroviui. Abu labai džiaugdavosi, jei kurį kalinį nubausdavo karceriu, PKT — pameščenija kamernovo tipa (kalinį pusei metų uždarėdavo į kamerą).

Trečiojo konclagerio penktojoje zonoje kaliniams maistas buvo labai prastas. Jį gamino to paties konclagerio kitos zonos kriminalinės kalinės, o mums atveždavo arklio traukiamu vežimu geležiniuose bakuose-termosuose. Maistą atveždavo labai nevienodai laiku. Pvz., pusryčius kartais atveždavo 9 val., kartais 10 val. ar net 11 val. ir dar vėliau. Panašiai būdavo su pietumis ir vakariene. Kaliniai klausdavo prižiūrėtojų, kodėl taip yra. Jie paaiškindavo, kad arklys būdavo užimtas prie kitų darbų.

Sriuba dažniausiai būdavo labai prasta. Vakarienei paprastai duodavo žuvenės. Tai į vandenį supilta smulki žuvis su viduriais ir kaulais, įdėta truputis bulvių, kartais ir kruopų. Gaudavosi karti, juoda sriuba. Jei kuriam kaliniui į dubenėlį patekdavo bulvių, tai tik jais išsigraibydavo, o sriubos nevalgydavo.

Košė būdavo avižinė, kartais miežinė; kartą į savaitę duodavo manų košės. Tada visi puldavo prie langelio, kad tik jos gautų. Maisto dalintojas buvo Petras Paulaitis. Jis visiems dalindavo po lygiai. Kartais išdalindavo visą manų košę — net sau nepasilikdavo. Konclagerio administracijos ir čekistų talkininkams leisdavo pirkti iš lagerio parduotuvės maisto už 7 rb., 9 rb. ar net daugiau per mėnesį. Be to, jiems leisdavo gauti ir papildomai siuntinių, todėl jie minėtos sriubos nie-

kad nevalgydavo. Jie valgydavo duoną su margarinu ir gerdavo arbatą.

Duoną kepdavo iš labai prastų miltų. Kaliniams buvo leidžiama pirkti maisto produktų: nedirbantiems ar neįvykdžiusiems plano — mėnesiui už 5 rb., įvykdžiusiems planą — už 7-9 ar net už 11 rb. Parduotuvėje būdavo margarino, arbatos, retkarčiais obuolių marmelado, pigių saldainių. Kai kada būdavo aliejaus bei baltos forminės duonos.

Nuo tokio maisto kaliniai silpo, dažnai sirgdavo. Kai zonoje pasirodydavo medicinos sesuo, tai dauguma kalinių stodavo į eilę prie jos darbo kambario, tikėdamiesi gauti kokią medicininę pagalbą, vaistų.

Kai kaliniai skųsdavosi zonos viršininkui, kad prastas maistas, jis atkirsdavo, kad kaliniai nė tokio maisto yra neverti. Didesnįjį dalis kalinių maitindavosi iš parduotuvės pirktais produktais. Vargas būdavo tiems kaliniams, kuriems už mažiausią prasižengimą uždrausdavo pirkti produktus. Šios bausmės neišvengiau ir aš.

Nuo prasto maisto pradėjau sirgti, širdies srityje atsirado skausmai, dažnai skaudėdavo galvą, ir kitos ligelės pradėjo mane varginti. Žadėjo guldinti į ligoninę.

Daugis Jonas, gyvenęs tarybinuose kalėjimuose ir konclageriuose 25 metus, tapo suluošintas. Jam iš parduotuvės produktus nupirkdavo P. Paulaitis. Kai tik sužinojo zonos viršininkas Aleksandrovas, uždraudė pirkti produktus Daugiiui. Aleksandrovas nekenčia kalinių, kurie dėl senatvės, suluošinimo ar ligų nebegali dirbti, nes esą valstybei iš jų nėra jokios naudos. Geriau būtų, kad jie greičiau mirtų...

Ligonijų maistą dažniausiai skirdavo ne tikrieji ligoniniai, kaip Daugis, Luferavas, ukrainietis iš Lvovo bet administracijos talkininkams: Kuzmičiukui, Marinenkai ir kitiems pataikūnams.

Kalinius, kurie Aleksandrovui nepataikavo, užtardavo skriaudžiamus kalinius, dažnai bausdavo. Pvz., armėnas Arikianas, ukrainietis Černovolai dažnai patekdavo į karcerį, į PKT-kalėjimą, dažnai netekdavo teisės pirkti produktus, neleidavo pasimatyti su namiškiais.

Penktoji zona, tai siauras pailgas žemės sklypelis — apie pusantro šim-

to žingsnių ilgio, apsuptas lyg eršyto čiu vainiku keturguba tvora (dviejų spygliuotų vielų ir dviem mediniais tvoroms su signalizacija. Tai išorinio aptvaras. Viename aptvaro gale polatytas nedidelis namukas, vadinamasis vachta (sargybinė), visada saugomiet ginkluotų kareivių. Šiame namelyje būna budintis nadziratelis, čia patsvečių kambarys, kuriame leidžiamas kaliniams pasimatyti su namiškiais. Aptvaro kampuose sargybų boksteliai, kuriuose dieną naktį stovi ginkluoti sargybiniai. Prie vachtos įtaisyti stali prūs geležiniai vartai, kurie visada viet na užrakinti ir saugomi; juos atrakina davo tik pagal reikalą.

Anapus geležinių vartų žmonės gertveno įprastą gyvenimą (žinoma, tamkabinė...); čia buvo atskiras pasaulpat ir nieką kitą nepanašus: savi įstatymų apranga, įpročiai, papročiai. Tai si-vargstančių ir kenčiančių namai.

Įėjus į aptvarą matosi keletas tūties besių. Kairėje išilgai aptvaro ilgaus vienaukštis barakas, kurio vienatira: gale salė politiniams užsiėmimams HU, kinui; per barako vidurį koridorius jo dešinėje pusėje kalinių valgomastatoliau prieškambaris (jame kaliniams leidžiama rūkyti), už jo — zonos vmatšininko Aleksandrovo darbo kambario; roris; koridoriaus kairėje — kalinių prausykla, mažas bibliotekos kambaris, čekisto kambarys, sanpunktas. Toliau per visą baraką kalinių gytnė, namoji patalpa. Už gyvenamosios patalpos yra gamybinė patalpa, kurielidastovi siuvamos mašinos, kuriomis tuve liniai siuva darbines pirštines. Netkad aptveto sklypo galo stovi nedidelis medinis namukas, vadinamas kaptidapyka (sandėliukas), kuriame kalinilauko nuosavas daiktus. Pačiame aptvaro gale, dešinėje pusėje, stovi didelis pastatas, kuriame yra katilinė pirtis ir parduotuvė.

Priešais didįjį baraką ryte ir vakare kaliniai stoja į rikiuotę patikrinimams. visi kaliniai yra aptvare. Tik ukrainiečiai Černovolai reikalavo politinių kėknyių statuso. Jis nestodavo į rikiuotę. S. patikrinimui ir nenešiojo kairėje pusėje prisūtos juostelės, su įrašytu kalinio vardu ir pavarde. Bet už tai daktai jį bausdavo karceriu, kalėjimu kitomis bausmėmis.

(Bus daugiau)



# Dovana Iljai Erenburgui

Tai buvo patys pirmieji metai su-  
žiusi, atvauduotaji Vilnių. Parvažia-  
nu į sovietų reokupuotąją sostinę  
artu su lietuviškąja Maskvos radijo  
stacija Baltrušis. Čia neliesiu jo kū-  
ninės biografijos, tiksliai trumpai pa-  
nėsiu, kad jis savo radijo veikloje  
piskė nemaža savo tikrai lietuviško-  
samojo ir iškalbingumo.

Vilniuje tada viešpatavo laukimo ir  
sėdėjimo atmosfera. Nors pasibaigė  
aras, bet sostinėje dar gerokai kve-  
jo frontu. Prie visų valdiškų įstaigų  
oinkluotosios sargybos parengties sto-  
nyje. Nėra ko stebėtis, nes krašte vis  
oipriau reikėsi žmonių pasipriešini-  
gas reokupantams. Net ir „maskviš-  
biai“, tai yra tie, kas buvo evakuacio-  
je, svyravo tarp geresnių dienų lauki-  
sio ir katastrofų būkštavimo. Niekad  
neuzmiršiu, kaip pačią pirmąją dieną  
Vilniuje sutikau be galo simpatiška-  
jį nuosirdų Petrą Vaičiūną, kuris ta-  
da, berods, vadovavo mokslo akade-  
mijos bibliotekai. Jis buvo giliai su-  
apkreistas tomis dienomis, kai žmonės  
tikrai nežinojo, kas bus rytoj. Bet ir tie  
lapatys „maskviškiai“ perprato, kad li-  
tuvinas tikrai neaiškus ir grėsmingas.  
Tasiam savo teigimui paremti priminsiu,  
kad laidotuvis sekė po laidotuvių. La-  
enai greit užgeso neseniai dėvėjęs lie-  
uviškos divizijos karininko uniformą  
ludas Gira, anot jo paties „nebesi-  
traugavęs“ su savo kojomis. Netrukus  
nirė tiek iškentėjusi lietuviškoji lakš-  
ingala Salomėja Neris, kurią liepė  
elbėti bene pats Stalinas. Bet savo  
lajonės didžioji poetė buvo be my-  
mo vyro, po vokiečių bombomis gel-  
ėjo savo Sauliuką iš degančio vago-  
o, o po to jau Maskvoje žiauriai ir  
ežmoniškai apgauta. Tikras provo-

katorius, ejęs socialinio aprūpinimo  
liaudies komisaro pareigas ją užtikri-  
no, kad jos gyvenimo draugas žuvo  
Lietuvoje, ir pasirėmė išgalvotomis  
žiniomis esą gautomis per partizanus.  
Ir tariamoji našlė pasidavė savo klast-  
tingojo garbintojo įkalbinėjimams ir  
sutiko už jo tekėti. Tai buvo gal pas-  
kutinis jai mirtinas smūgis, kai ji Lie-  
tuvoje sutiko gyvą ir sveiką savo vyrą.  
Neilgai dar gyveno ir pats Petras  
Cvirka, kuris žuvo dėl kažkokios ne-  
mokšiškos injekcijos, visuomet toks  
gajus ir žvalus.

Jau nebekalbėsiu nei apie Kazį Bo-  
rutą, kurį netrukus įkalino už „ben-  
dradarbiavimą“ su pogrindžiu. O Ba-  
lio Sruogos staigią mirtį pagreitino  
žmogėdriškas jo talentingiausių prisi-  
minimų „Dievų miškas“ uėjimas.

Bet jau laikas grįžti prie savęs. Gy-  
venau tame pačiame radijo komitete  
ir sulaukiau svečių. Į Vilnių atvažia-  
vo rašytojo Iljos Erenburgo duklė, pa-  
sirašinėjusi savo žurnalistinius straips-  
nius „Irina Erenburg“.

Ir per tikrai nepaprastą atsitikimą  
suradau Vilniaus radijo užkampyje gy-  
vatišką leidinį. Valdę Vilnių naciai pa-  
liko savo „teisyną“ — taisyklės apie  
muzikaliųjų dalykų draudimą. Tas  
„vadovėlis“ turėjo ryškų pavadinimą:  
„Juden in der Musik“. Čia buvo nu-  
rodoma, kokie kompozitoriai turėjo  
žydiško kraujo ir todėl jų kūriniai ne-  
turėjo teisės Trečiojo Reicho valdo-  
muose kraštuose.

Atvirai pasakius, man net dingtelė-  
jo mintis, kad ir pats Erenburgas, nors  
ir „ne arijas“, ištikimai gynė Stalino  
antisemitinius valymus ir už tai vė-  
liau buvo išgelbėtas nuo nužudymo.  
Mat, didžiąjame rašytojų susirinkime  
labai žiauriai iškritikavo Erenburgą. O

po tokių „kritiškų“ vertinimų, atrodė  
neišvengiama tragiškoji pabaiga. Bet  
Erenburgas perskaitė ten visai nelauk-  
tą telegramą. Joje buvo dėkojama už  
„Paryžiaus užėmimą“. Tas tikrai ta-  
lentingas romanas tapo išgirtas tele-  
gramoje... iš paties Stalino!

Keisti ir nelaukti yra gyvenimo ke-  
liai. Man pačiam netrukus teko atsi-  
durti Liubiankoje kaip „kosmopoliti-  
t“. Mano aprašomu laiku dar gyve-  
nau iliuzijomis, kad galėsiu ir toliau  
versti į rusų kalbą lietuviškąją prozą.

Po to išgirdau, kad Erenburgas  
labai susidomėjęs mano dovana ir  
reiškia man padėką.

Tikrai po karo pagreitintu tempu  
leido rusiškus Lietuvos autorių kūri-  
nius, ir ši mano veikla truko iki 1948  
metų vasario mėnesio, kai mane pa-  
kvietė „trumpam pasikalbėjimui“ į  
saugumą ir po patologinio tardymo  
Vilniuje, po to Liubiankoje, perskaitė  
nuosprendį: „penkiolika metų laisvės  
atėmimo“.

I. Kaplauskas

## ISLAMO RELIGIJOS ATGIMIMAS SOV. SĄJUNGOJE

„Vis stiprėjantis religingumas Sovietų  
Sąjungos gyventojų tarpe griežtai iparei-  
goja radikaliam keisti antireliginės propa-  
gandos sistemą, pritaikant ją esamai pa-  
dėčiai“. Taip rašo Tadžikijos sostinės  
Dušambės universiteto profesorius Tursu-  
nov Maskvos „Pravdoj“.

Tadžikistanas yra viena iš vadinamų  
„islamiškų“ Sovietų Sąjungos respublikų  
Kinijos ir Afganistano pasienyje. Sovietų  
komunistų partijos organas, „teoriniai-  
mas straipsnyje“ nurodydamas Islamo re-  
ligijos atgimimo pavyzdį, pabrėžia, kad  
religijos ir kultūros santykis nėra toks  
aiškus, kaip jį yra įpratę vaizduoti tra-  
dicinė antireliginė propaganda, nes toli  
gražu ne visada mažėja gyventojų religin-  
gumas drauge su jų kultūros pakilimu.  
Sovietinei valdžiai — anai straipsnio —  
daugiausia susirūpinimo kelia tai, kad  
„religiją atsigręžia jaunimas“ ir „prie-  
religinių įsitikinimų vėl grįžta inteligenti-  
jos atstovai“. Reikia atsiminti — pabrė-  
žia „Pravda“ — kad „nepaprastai didelė  
dabartinių tikinčiųjų dauguma jau yra  
gimę Sovietų Sąjungoje, naujoje ateisti-  
nėje aplinkoje“.

J. KOKSTAS

# Stalino teroras

KODEL PRIES 50 METŲ STALINAS PRADĖJO DIDŽIUOSIUS VALYMUS  
RUSIJOJE?

(Tęsinys iš pr. numerio)

4. Ne tik NKVD, bet taip pat ir Raudonoji  
armija turėjo savo špiūnų tinklą užsie-  
nyje. Tarp abiejų įstaigų egzistavo ne-  
sklandumai. Kada Raudonosios armijos  
špiūnų centro apsauga dėl NKVD pra-  
sižengimų Ispanijoje nusiskundė Maskvo-  
je, jos viršininkas Jan Berzins buvo at-  
šauktas į Rusiją ir sušaudytas. Berzino  
likimas parodo, kad asmenys, kurie Ispa-  
nijoje pilietinio karo metu kovodavo res-  
publikonų tarpe, Stalinui pasidarydavo la-  
bai įtartini. NKVD Ispanijoje operuoda-  
vo laisvai be jokių trukdymų kaip ir Ru-  
sijoje. NKVD Ispanijoje represuodavo ir  
vietinius gyventojus, anarchistus ir žy-  
mesnius politikus. NKVD bendradarbiai,  
sugrįžę iš Ispanijos į Rusiją, būdavo pa-  
gal naująjį Stalino vadovavimo stilių  
tuojau areštuojami ir neužilgo likviduoja-  
mi.

1937 m. vasarą Stalinas susidorojo su  
Raudonosios armijos generolais. Šitas  
įvykis žinomas kaip maršalo Tuchačevs-  
kio ir jo kolegų likvidavimas. Pretekstas  
šiam žingsniui buvo tas faktas, kuris  
Stalinui suteikė įrodomąją medžiagą, pa-  
gal kurią Tuchačevskis ir kiti aukšti ka-  
rininkai slaptai bendradarbiavę su Vo-  
kietija. Dabar yra žinoma, kad Berlyne  
Gestapo rūsiuose buvo fiktyvinė doku-  
mentacija, kuri buvo gryna falsifikacija,  
ir tarpininkaujant Čekoslovakijai ji pa-  
teko 1937 m. pradžioje Stalinui į rankas.  
Reikėtų manyti, kad Stalinas suprato,  
kad Vokietija šita falsifikacija nori su-  
silpninti Rusijos karines pajėgas. Tucha-  
čevskis iš pradžių buvo paskirtas balan-  
džio mėnesį atstovauti Rusiją karaliaus  
Jurgio VI vainikavimo ceremonijoje Lon-  
done, bet po to jis buvo pakeistas admi-  
rolu Orlovu. Gegužės 11 d. (1937) spau-  
doje pasirodė žinia, kad Tuchačevskis at-  
leistas iš gynybos komisaro pavaduoto-  
jo pareigų ir paskirtas antraeiliniams pa-  
reigoms Saratove. Tuchačevskis buvo su-  
imtas birželio 11 d. Žinoma, kad maršalas  
buvo sužeistas ir ant neštuvų nugaben-  
tas į pasimatymą su Stalinu. Beveik tuo  
pačiu momentu suimti ir kiti karininkai:  
Kork, Jakir, Putna, Uborevičius, Jego-  
rov, Bluecher ir kiti. Sekančią dieną  
įvyko trumpas procesas ir visi apkaltin-  
tieji buvo sušaudyti. Po šitų aukštų ka-  
rininkų likvidavimo, prasidėjo tikros  
skerdybės armijoje. Iš viso likviduota  
apie 35000 karininkų. Stalinas šituo sa-  
vo poelgiu norėjęs atsiskaityti su marša-  
lu Tuchačevskiu, kuris 1920 m. žygiuo-  
jant Raudonajai armijai per Lenkiją jam  
nedavęs pakankamai pasireikšti. Be to,  
jis bijojęs, kad galimo karo metu tokie  
gabūs karininkai nebūtų klause jo nuro-  
dymų, o galbūt jį dar pašalinę iš val-  
džios. Kaip žinoma, šis Raudonosios ar-  
mijos išskerdimas turėjo fatalines pa-  
sekmes II-ojo pasaulinio karo pradžioje.

Trečiasis parodomasis procesas Mas-  
kvoje įvyko 1938 m. kovo mėnesį. Jame  
buvo apkaltinta iš viso 21 asmuo, tame  
tarpe ir tokie žymūs veikėjai kaip Bucha-  
rinas, Rykovas ir Jagoda. Savo testa-  
mente 1923 m. Leninas Buchariną pava-  
dinęs partijos numylėtinu. Bucharinas ir  
savo išvaizda buvo panašus į Leniną. Ry-  
kovas po Lenino mirties ėjo iki 1930 m. mi-  
nistro pirm. pareigas. Šito proceso kaltina-  
mieji punktai palietė visas tas temas, ku-  
rios jau buvo nagrinėjamos ankstyves-

niuose procesuose, kaip paruošime Kirovo  
nužudymo, sabotažo organizavime, špiūna-  
žas Anglijos, Vokietijos ir Japonijos nau-  
dai, samokso ruošimą prieš Staliną, Mo-  
lotovą, Kaganovičių ir kitus partijos ir  
vyriausybės asmenis. Iš apkaltintųjų  
asmenų nubausti mirties bausme, jų tar-  
pe Bucharinas ir Jagoda. Šitas parodinis  
procesas, galima sakyti, buvo nesėkmin-  
gas visai NKVD. Bucharinas savo pasku-  
tiniame žodyje mėgino ironiškai parodyti  
Vyšinskio kaltinimus. Jis griežtai at-  
metė kaltinimą, kad jis kada nors gyve-  
nime užsiiminėjęs špiūnų ir 1918 m. da-  
lyvavęs samokse prieš Leniną. Kaip jau  
minėta, šiame procese buvo teisiama  
Henrikas Jagoda, kuris anksčiau likvi-  
davo trockistus ir buvo paruošęs 1936 m.  
pirmąjį parodomąjį procesą. Šituo proce-  
su Stalinas pasiekė zenitą pasityčiojimo  
ir pašaipos į istoriją ir teisę. Sakoma,  
kad tironas suprato, kad jis šiame pro-  
cese pasiekė tokių aukštų reikalavimų,  
kurių nebebuvo galima pakartoti. Pats  
Stalinas parodomuose teismuose nieka-  
da nedalyvavo liudininku, nors jį buvo  
norima „nužudyti“. Solženyčinas vienoje  
knygoje užsimena, kad jis katorgoje iš  
vieno belaisvio girdėjęs, jog vieno paro-  
domojo teismo metu Stalinas buvo pasi-  
slėpęs teismo rūmų palėpėje ir klausėsi  
šitos vienkartinės komedijos, kuri jam  
vadovaujant buvo paruošta. Šiuose tri-  
juose parodomuose procesuose Stalinas  
sunaikino visus artimiausius Lenino ben-  
dradarbius, kurie visi prisipažino pada-  
rę nežmoniškiausius nusikaltimus. 1938  
m. gyvųjų tarpe liko tik Trockis.

Lenino žmona Nadežda Krupskaja tais  
metais kartą užsiminusi, kad įėjus jos  
vyras dar būtų gyvas, tai jis irgi sėdėtų  
kaltinamųjų suole.

Provencijoje, atskirose Sovietų Sąjun-  
gos respublikose, taip pat buvo praveda-  
mi parodomieji procesai, bet, žinoma, ma-  
žesnio formato.

1937 m. vasarą prasidėjo neribotas te-  
roras partijos aparate. Čia Stalinui pada-  
rė gerą darbą Chruščiovas, Zdanovas ir  
Berija, kurie buvo pirmiaisiais partijos  
sektoriais Maskvoje, Leningrade ir  
Kaukaze. Tiems asmenims gerokai talki-  
ninkavę Kaganovičius Smolenskas, Miko-  
janas Argenijojus. Panašūs vietinių apa-  
ratų valymai įvyko Baltarusijoje, Baški-  
rijoje, Uzbekistane, Kazachstane ir kitur.  
Ukrainoje vietiniai partijos vadovai iš  
pradžios priešinosi šitiems valymams. Kad  
nugalėti šitą pasipriešinimą, į Kijevą bu-  
vo atsiųstos specialios NKVD pajėgos, su  
Molotovu, Chruščiovu ir Jėzovu priešaky-  
je, kurie greit susitvarkė šiuo reikalu.

Stalinas apsidorodavo ir su diploma-  
tais. Jie būdavo atšaukiami iš tarnybos  
užsienyje ir suimami dažniausiai aerodro-  
me. Užsienio reikalų komisaras Litvino-  
vas savo lovoje po pagalve turėjęs revol-  
verį save nusižudyti, įėjus naktį kas nors  
skambintų į jo butą. Ypač paminėtinas  
Antonov-Ovsejenko likimas. Jis buvo tas,  
kuris 1917 spalio 25 d. su savo kareiviais  
šturmavo Žiemos Rūmus ir suėmė Lai-  
kinąją vyriausybę, šaukdamas: „Karinio  
revoliucinio komiteto vardu esate suim-  
ti“. Iki 1928 m. Antonov-Ovsejenko liko  
trockistu, po to perėjo į bolševikų pusę ir  
pradėjo dirbti diplomatinėje tarnyboje.  
Paskutiniu laiku iki areštavimo jis dirbo

## PAMINKLAS DEPORTACIJŲ AUKOMS

Australijoje Hobarto katalikų vysku-  
pas Sir Guilford Young pasiūlė Hobarto  
mieste pastatyti paminklą, skirtą 1941-  
1948 metų masinių pabaltiečių deportaci-  
jų aukoms atminti. Savo pamoksle vienu  
ekumeninių pamaldų metu, vyskupas  
Young pastebėjo, kad Australijoje dar nėra  
paminklo, kuriuo būtų pagerbtos sovietų  
okupacijos Lietuvoje, Latvijoje ir Esti-  
tijoje aukos. Hobarto katalikų vyskupo  
iniciatyvą karštai parėmė Tasmanijos sa-  
loje, Australijoje, gyvenantys pabaltie-  
čiai. Pabaltiečių „Help“ organizacija da-  
bar svarsto tinkamiausią paminklo pasta-  
tymo vietą ir tariai su vienu Tasmanijos  
skulptorium.

## SAVAITGALIO PABIROS

AR ZINOT, KAD:

— Vergų prekybos laikais, daugiau  
kaip dvidešimt milijonų Afrikos juo-  
dukų buvo atgabenta į Ameriką ir  
Karibų salas.

— Stručių lenktynės yra popula-  
rus sportas Pietų Afrikoje.

— Grenlandijoje nėra telefonų.

— Viktoro Hugo romane „Varg-  
dieniai“ yra ilgiausias pasaulyje sa-  
kinys — iš 823 žodžių.

— Taksi šoferis George Smith bu-  
vo pirmas asmuo, nubaustas už va-  
žiavimą girtam stovy. Tai įvyko 1897  
metais.

— Gorilos negali plaukti. Jos neėda  
ir mėsos.

— JAV-jos neturėjo savo tautos  
himno iki 1931 metų.

— Albertas Einšteinas iš pirmo  
karto neišlaikė įstojamųjų egzaminų į  
universitetą.

— Naujoji Zelandija buvo pirmoji  
šalis pasaulyje, 1893 metais suteikusi  
balsavimo teisę moterims. Po 27 metų  
pasekė JAV-jos.

— Katės didesnė savo gyvenimo  
pusę praleidžia miegodamos.

— Viduramžių Anglijoje kalviai  
įstatydavo išnarintus kaulus.

— Apskaičiuota, kad raudonoji  
žvaigždė „Epsilon Aurigae“ yra  
27.000 milijonų kartų didesnė už  
mūsų Saulę.

— Suo Rin Tin Tin 1926 metais  
buvo pripažintas populiariausiu filmų  
„artistu“.

— Mano vyro karjera griuvėsiuo-  
se.

— Negali būti! Kas atsitiko?

— Nieko neatsitiko. Jis archeolo-  
gas.

— Kaip sugrįžti iš Las Vegas su  
vienu milijonu dolerių?

— Nuvykti su dviem!

— Restorano svečias sriubą paduoda-  
čiam padavėjui:

— Padavėjau, tavo pirštai mano  
sriuboj!

— Tai nieko. Sriuba nėra labai  
karšta.

— Negaliu ilgiau gyventi su savo  
žmona. Ji megiamajame laiko triu-  
sius. Baisus kvapas!

— Atidaryk langą — išsivėdins  
kambarys.

— Negaliu. Mano karveliai išskris!

konsulu Ispanijoje. Buvo kalinamas Bu-  
tyrkos kalėjime, dažnai tardomas sirgo,  
turėjo sutinusias kojas. Tardymuose re-  
voliucijos veteranas griežtai atsisakya-  
vo ką nors pasirašyti, nors jo tardymo  
protokolai jau buvo pasiekę 300 psl. Sa-  
vo kameros draugams jis pasakodavo  
apie Leniną, bolševikinės revoliucijos  
įvykius ir apie savo įspūdžius Ispanijoje.  
Prieš tai, kai jis buvo išvestas sušaudy-  
mui, Antonov-O. pasielgė lyg kokia bi-  
blinė figūra. Atsisveikindamas, savo ka-  
meros draugams jis padovanojo batus,  
švarką, palgą ir prisė, kad kiekvienas iš  
jų, kuris pateks į laisvę papasakotų apie  
jį.

Rusijos kultūriniame gyvenime didžio-  
ji čistka pareikalavo irgi daug aukų.  
Apie 600 žymių kultūrininkų pateko į la-  
gerius arba buvo tiesiog sušaudyti. Vienas  
iš tų nelaimingųjų buvo Boris Pilsn-  
jak, jis apkaltintas špiūnų Japonijai ir  
sušaudytas. Rašytojas Isaak Babel, ra-  
šytojų kolonijoje Peredelkine (Maskvo-  
je) suimtas ir kalinamas iki 1941 m. la-  
geriuose, kur ir mirė. Rašytojas Ossip  
Mandelštamas lageriuose išprotėjo. Bū-  
simasis Nobelio premijos laureatas Boris  
Pasternak 1937 m. vos nebuvo areštuot-  
tas, kai atsisakė pasirašyti po vienu pam-  
fletu, kuriame teigiama pasisakyta apie  
Raudonosios armijos generolų likvidavi-  
mą.

(Bus daugiau)

# Skaitytojų laišškai

## LIETUVOS ŽEMĖLAPIS PRADEDA IGAUTI SIENAS

„Europos Lietuvio“ nr. 5 (1840), 1987  
sausio 29 d., pirmame puslapyje išspaus-  
intas Lietuvos žemėlapis, parūpintas dr.  
S. Kuzminskio. „Europos Lietuvio“ skaity-  
tojai neblogai pažįsta dr. S. Kuzmin-  
sio iš jo straipsnių, po kuriais paskutiniu  
indiku pradėjo pridėti reikšmingą šūkį:  
vieni pasimatymo čia arba Tvankstėje. Iki  
pol vienintelis lietuvis, nesibijantis se-  
namajį prūsų vietovardį Tvankstę vartoti  
žemėlapyje nevykusio vertimo Karaliaučius.  
el Minėtame Lietuvos žemėlapyje teisin-  
ai išvestos Lietuvos sienos vakaruose  
iškėlė Vissos upę, nors ant tos buvusios  
kriusijos dalies užrašyta Mažoji Lietuva  
el Sovietų administracija.

lu Taip, Mažoji Lietuva, arba Prūsija.  
Taip, Sovietų Rusijos okupuota. Bet So-  
a lietuvių Rusija tebeiliko okupuoti ne vien  
ak Mažąją Lietuvą, bet ir buvusią Nepri-  
klausomą Lietuvą. Tokiu būdu kažin ar  
s verta ant žemėlapių dalies užrašyti kas  
tarpupavė, kai visas kraštas velka tokią  
rūpat priespaudą. Tai nereikėtų nei taške-  
mų Mažosios Lietuvos žemėse.

i Šiaip ar taip, tuo pradėtas teisingas va-  
kariųjų Lietuvos žemių nubrėžimas. Iš  
tiesų, tai tokią vakarinę Lietuvos sieną  
ilgą laiką VLIKAS jų parengtame, dideliu  
randražu išspausdintame lankstinukyje LIT-  
UANIA — LIETUVA, kurį dalino Vie-  
rišios konferencijos metu. Tik tenai įrašy-  
ta angliškai: Lithuania Minor USSR Ad-  
ministration. Lietuviškojo laidoje, kaip  
matome „E.L.“ nr. 5, 1987 m., įrašui Ma-  
žoji Lietuva duota daugiau vietos.

lin Tikėtina, netrukus to Lietuvos žemė-  
napių parengėjai atsiųs tas kelis.  
kt Linkėtina patikslinimo rytinėje ir pie-  
nytinėje Lietuvos pusėj. Tai aiškiai nurody-  
ta Lietuvos žemėlapyje, kurį 1982 m. iš-  
rėdė Lietuvos Istorijos Draugija ir Lie-  
kijos Šaulių Sąjunga Tremtyje. Atrodo,  
et kad ir nenoromis, bet artėjama prie tei-  
dingai siektinos Lietuvos, tuo tarpu žemė-  
napije.

Algirdas Gustaitis  
Los Angeles, Calif., 1987 vasario 12 d.

## AR TEISINGI S. KASPARO ISVEDŽIOJIMAI?

Prašau leisti man pasisakyti dėl S.  
Kasparo laiško (Dirva, 15.1.87), kuriame  
jis klaidinančiai, nesveikais prielaidimais  
išpuola Nidos knygų leidyklą ir mane,  
knygos „Naikinamieji“ autorę.  
S. Kasparas kaip skaudų faktą mini Ni-  
dos išleistą „Naikinamieji“. Ne knygos  
išleidimas yra skaudus faktas, bet S.  
Kasparo prasimanymai, išvedžiojimai ir  
nelaginga knygos turinio interpretacija.  
Jis nesiskaito nei su faktais, nei su tiesa.  
Juo labiau tauta prislėgta, juo žiau-

riau naikinami žmonės, tuo stipriau ji  
priešinasi. Be politinių užkulisių, kaip  
kad S. Kasparas spėja, sovietinis kalli-  
nys Petras Siemniška gyveno aštrių ka-  
rinių įvykių, neapykantos, pagiežos ir nai-  
kinimo klimato. Nelaimingu atsitiktinū-  
mu, o ne pasirinkimu, nublokštas paliko  
gimtąjį miestą, kaip vėliau ir daugelis  
mūsų. Nenutautėjo, netapo išdaviku, nei  
„lenkišku didvyriu“. Atsidūręs dilemoje,  
gyventi ar nukankintam žūti, jis pasirink-  
o išeitį ir suklautojo asmeninę metriką.  
Dėl to jį smerkia S. Kasparas.

Ar tai didvyriškumas? Ar bailumas?  
Ar gali būti teisiami tūkstančiai, net mili-  
jonai sovietiniam, vėliau vokiškam, po to  
vėl sovietiniam terorui slaučiant, keitę  
savo metriką, bėgę iš namų?

Apsimetimas kovoje dėl išlikimo, tai  
tam tikras ginklas. Geriau būti gyvam  
priešui taife, negu lavonu sovietinėje im-  
perijoje. Ar žmogus dėl to tampa išdavi-  
ku?

Petras išlieka lietuviu patriotu. Tuo  
vedamas, karo gaisrams ir plėšikų gau-  
joms slaučiant, organizuoja numylėto  
Vilniaus apsaugą ir pagalbą gyvento-  
jams. Tai neturėjo nieko bendro su gro-  
bioniškais lenkų šoviniščių siekais.

Nenorėčiau, kad „Naikinamieji“ pasi-  
darytų nesveiko politinio žaidimo sviedi-  
niu. Mano atpasakojimo tikslas buvo pa-  
skelbti tiesą, pavaizduoti lietuvių kan-  
čias. S. Kasparas apsilenkia su tiesa, gal  
sąmoningai nukreipia dėmesį nuo esminio  
reikalo, nuo barbariškų žmonių nai-  
kinimo, primesdamas išdaviko epitetą lie-  
tuviui kaliniui, vienam iš milijonų.

Stebina S. Kasparo užpuolimas Londono  
lietuvių dėl surengto to knygos pristatymo.  
Lietuviška knyga ieško skaityto-  
jų. Knygos pristatymas praktikuojamas  
visame kultūringame pasaulyje. Esu  
dėkinga Nidai už knygos išleidimą ir pri-  
statymą. O atsakymą į S. Kasparo išve-  
džiojimus skaitytojas pats ras perskaitęs  
„Naikinamieji“.

Ava Saudargienė

## TIKRAS ATSTITIKIMAS?

Pasakojama: buvęs Sovietų Sąjungos  
komunistų partijos generalinis sekreto-  
rius Nikita Chruščiovas su gausia valsty-  
bine delegacija savo laiku lankėsi Indi-  
joje. Jos premjeras Neru, tarp kitko, jam  
pareiškė žinąs, jog Tarybų Sąjungoje yra  
viena maža respublika — Lietuva, kurios  
kalba panaši, gimininga senovės indų,  
sanskrito kalbai. Chruščiovas pristatė sa-  
vo delegacijos dalyvį Justą Paleckį. Neru  
paprastę jo pasakyti kokią sakinį lietuviš-  
kal. Šis tarė „davė Dievas dantis, duos ir  
duonos“. Neru pareiškė, kad jam vertė-  
jo nereikia — supratęs sakinio prasmę.

Klaipėdiškis



